

ΑΛΕΚΟΣ ΦΑΣΙΑΝΟΣ

Το μάτι του ζωγράφου

ΤΑΚΗΣ ΜΑΥΡΩΤΑΣ

ΓΕΩΡΓΗΤΙΚΟΣ & ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ, ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ Β. & Μ. ΘΕΟΧΑΡΑΚΗ

Το νέο βιβλίο του Αλέκου Φασιανού, που μόλις κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Καστανιώτη με τον δηλωτικό τίτλο «Το μάτι του ζωγράφου», παρουσιάστηκε στο Ίδρυμα Β. & Μ. Θεοχαράκη, όπου έως τις 27 Οκτωβρίου λαμβάνει χώρα η πολυσυζητημένη έκθεση «Αλέκος Φασιανός • Βαγγέλης Χρόνης 30 χρόνια φίλιας Ζωγραφικής και ποίηση».

Στην έκθεση παρουσιάζονται σημαντικά έργα ζωγραφικής του Φασιανού (Le Zeune Marie, 1968, Ο ζωγράφος και το μοντέλο, 1970, Πανδώρος, 1977, Ωραίο τοπίο με τρεις νέους, 1980, Πυγμαλίων, 1984, Σαπφώ με στάχυα, 1986, Οδυσσέας και Καλυψώ, 1991, Η αποθέωση του Αθλητή, 2003, Το πύρινο όραμα του Προφήτη Ηλία, 2014, κ.ά.), σχέδια, χαρακτηριστικά, καθώς και αντικείμενα από πηλό, μπρούτζο και γυαλί, που αποκαλύπτουν το προσωπικό ζωγραφικό του ύφος, τη βαθιά του αναζήτηση για το ωραίο και τη σχέση του με τον ποιητικό κόσμο του Βαγγέλη Χρόνη. Παράλληλα, παρουσιάζεται το πολύτιμο αρχείο του ποιητή με χειρόγραφα, επιστολές, ανέκδοτες φωτογραφίες και πρώτες εκδόσεις, που φανερώνουν τον κοινό χρόνο της συνεχούς και αμείωτης δημιουργικής τους δράσης. Τριάντα χρόνια αι δυο τους εναλλάσσουν λέξεις με εικόνες, δείχνοντας, για πρώτη φορά στο σύνολό της, την πολυεπίπεδη επικοινωνιακή τους συνεργασία.

“ Ο Φασιανός ζωγραφίζει σχεδιάζοντας και δίνει προβάδισμα στη δύναμη του χρώματος και στη διατύπωση της εικόνας-μορφής.

Όπως ο ίδιος ο Φασιανός γράφει: «Η Μεσογείας δημιουργεί καλλιτέχνες ζουμερούς, γεμάτους χρώματα, δεμένους με τον αέρα, τη φωτιά και το νερό. Εγώ ανήκω στη θάλασσα με τα ψάρια και στο θείο μελέμι με τα πουλιά». Ο λόγος του, για άλλη μια φορά, συναντά τις εικόνες του και οι εικόνες του μαρτυρούν την αλήθεια της ζωγραφικής και χαρακτηριστικής του δράσης. Απόδειξη της αλήθειας του, το βάθος της σκέψης του, η συνέπεια της δουλειάς του, αφού σε όλη τη τη ζωή εκείνο που υπηρετεί στον απόλυτο βαθμό είναι η τέχνη.

Το συγγραφικό του έργο είναι εδώ και χρόνια γνωστό, αφού τα πολυσυζητημένα βιβλία του «Ο μύθος της γειτονιάς μου», «Περιπλανώμενα», «Μετά το μύθο της γειτονιάς», «Αθηναϊκό Πανόραμα», «Ο μύθος της αιωνιότητας», «Άβλος, Μύθος, Έρωας»

και «Σήμερα και αύριο και χθες», των εκδόσεων Καστανιώτη, κέρδισαν την άμεση αποδοχή κιλιάδων αναγνωστών. Αυτά τα βιβλία του, με το πλούσιο σε νοήματα περιεχόμενό τους, στερεώνουν το πνευματικό οικοδόμημα της Ελλάδας, της σημερινής και της αυριανής, καταλύοντας την αβυσσώδη ροή του χρόνου.

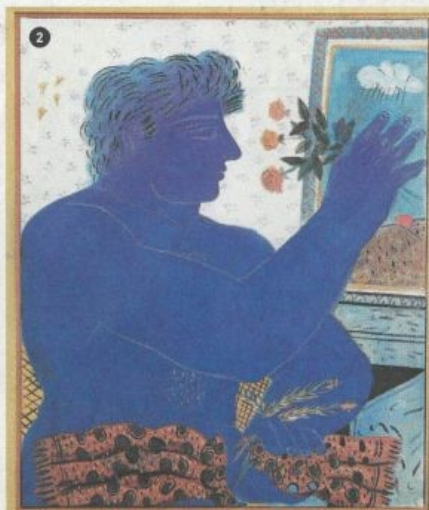
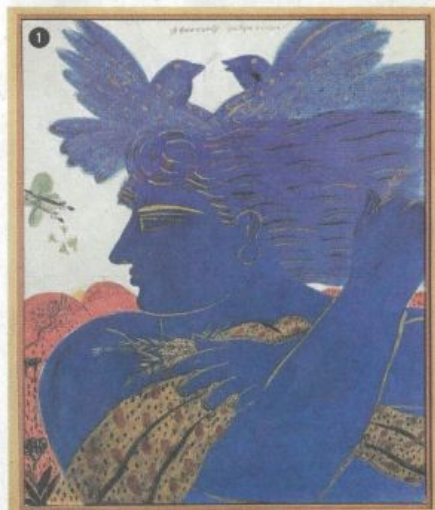
Η τέχνη από την πείρα της ζωής του Αλ. Φασιανού

Το «Μάτι του ζωγράφου» περιλαμβάνει 43 κείμενα του καταξιωμένου καλλιτέχνη, μια συγκομιδή εμπειρίας ζωής, με σκέψεις και αφορισμούς, από το 2006 έως το 2010, που πρωτοδημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα «Ελευθεροτυπία», σε επίμετρο των φίλων του, ποιητών, Βαγγέλη Χρόνη και Θανάση Θ. Νιάρχου, που με ιδιαίτερη διεισδυτικότητα αποτίμησαν τον γραπτό του λόγο, αφού ο Φασιανός έχει κάτι το ουσιαστικό να μας πει για την τέχνη από την πείρα της ζωής του.

Το έργο του Φασιανού, απόμακρο από τη σύγχυση και την αδιέξοδη εναλλαγή απροσδόκτων θεμάτων και ετερόκλητων μορφολογικών διατυπώσεων, ανικνεύει την πιο βαθιά πραγματικότητα της ζωής εμμένοντας στην εξαντλητική απόδοση της ανθρώπινης μορφής. Το ανθρωποκεντρικό έργο του Φασιανού, κυρίαρχος κωρύμος στη δουλειά του, προσδιορίζει την αισθητική του και τη σφραγίζει ανεξίτηλα. Οι μορφές του, άλλοτε παράξενα απρόσμενες και άλλοτε προκλητικά δελεαστικές, ζουν την καθημερινότητα της ελπίδας και της τύχης, της φθοράς και της χαράς, του πάθους και του πένθους της ζωής. Και όπως ο ίδιος γράφει στο νέο του βιβλίο: «Η δημιουργία είναι βγαλμένη από το καταστάλαγμα της ζωής, από το πάθος, από την ουσία που μένει πάντα μετά από ένα δύσκολο πέρασμα. Αυτό το προσωπικό ενδιαφέρει τον κόσμο. Το προσωπικό γίνεται παγκόσμιο. Στη ζωγραφική σημασία έχει η έμπνευση και η γνώση μιας πραγματικότητας».

Ο Φασιανός ζωγραφίζει σχεδιάζοντας και δίνει προβάδισμα στη δύναμη του χρώματος και στη διατύπωση της εικόνας-μορφής. Τα έργα του, με την άμεση πινελιά και τον αισθησιακό χειρισμό του χρώματος, θυμίζουν την αυθόρμητη χαρά με την οποία παίζουν τα παιδιά ή βλέπουν τον κόσμο των μεγάλων με τα σθώα μάτια τους. Ο κόσμος των εικόνων του, απόμακρος από καθετί άμορφο ή ασυνάρτητο, διεισδύει με τον δικό του τρόπο στο

1. Αλέκος Φασιανός, Ο Ζωγράφος και το μοντέλο, 1970, λάδι σε μουσαμά 130x160
2. Αλέκος Φασιανός, Ελεύθερα παύση, ακρυλικό σε μουσαμά 80x67
3. Αλέκος Φασιανός, Τα ρόδα της Φιλίας, 1996, ακρυλικό σε μουσαμά 91x75
4. Αλέκος Φασιανός, Πρωινή αύρα, 1989, ακρυλικό σε μουσαμά 155x100

σώμα της κοινωνικής πραγματικότητας. Στις αρχές της δεκαετίας του '60 ζωγραφίζει τους πρώτους «Ποδηλάτες» και «Καπνιστές», τις γνώριμες μορφές του, τις οποίες δεν θα εγκαταλείψει σε όλη τη διάρκεια της εξελικτικής του περιπέτειας. Η πινελιά και ο ρυθμός του χρώματος των έργων του μαρτυρούν την ψυχική του ευεξία και την αισιοδοξία της ελευθερίας. Ο ίδιος, εξάλλου, γράφει: «Η αναζήτηση του καλλιτέχνη πάει πιο μακριά, γιατί δεν σταματάει στη μίμηση, κάτι που είναι αναγκαίο, αλλά συγκρώνως διορθώνει την πραγματικότητα όπως θα τη φανταζόταν ο ίδιος, προς όφελος της δημιουργίας».

Η τέχνη εκπορεύεται από την εκδίωξη και την έκφραση της εσωτερικής ζωής του πνεύματος. Οι μορφές της κατοικούν την αιωνιότητα, εμπιπέρουν το υψηλό και το αγαθό, αγγίζουν τις

“ Ο Φασιανός αναζητά την αλήθεια και το ωραίο μέσα από την ποιητική δύναμη των έργων του.

ψυχές των ανθρώπων. Το νόημα στη ζωγραφική του Φασιανού βρίσκεται πέρα από την ενσυνείδητη, φαινομενική απλότητα χειρισμού της πλαστικής του έκφρασης. Η έκδηλη αφηγηματικότητα των θεματολογικών του επιλογών ίσως να αποτελεί πρόσχημα αυτογνωσίας, μέσα από τον μύθο και την ιστορία. Κι εγώ πάλι προστρέχω στα κείμενά του, όπου τονίζει: «Ο μύθος είναι πιο αναγκαίος στην εποχή μας, γιατί ο κόσμος δεν μπορεί να υποφέρει πια τη σκληρή πραγματικότητα, θέλει να ελευθερωθεί, να πετάξει στα ουράνια».

Η αίσθηση της ζωής τον απασχολεί έντονα και στη ζωγραφική του δράση, όπου συνήθως παίζει με τις γεμάτες και τις άδειες επιφάνειες, έτσι ώστε το σχέδιο να παραμένει κυρίαρχο στην τελική εικόνα. Παίζει με τις κατευθύνσεις της γραμμής για να μπιμπεί την κίνηση, τον όγκο, το φως, το βάρος. Η γραμμή γίνεται ένα αυτόνομο πλαστικό στοιχείο με το οποίο ερμηνεύει τον χώρο, τις μορφές, την έκφραση. Ο Φασιανός, όμως, πέρα από τη μεγάλη ζωγραφική του μας έχει καταθέσει και ένα πολύκυμο συγγραφικό έργο, μαζί με τις ποιητικές του συλλογές, επιβεβαιώνοντας τον στοχασμό του «η συγκίνηση έρχεται όταν λες την αλήθεια».

Ο καλλιτέχνης, προτρέχοντας τη μοίρα, ζητάει να πλάσει μίαν άλλη πραγματικότητα πιο προσωπική, στο μέτρο των δικών του αντιλήψεων. Ο Φασιανός αναζητά την αλήθεια και το ωραίο μέσα από την ποιητική δύναμη των έργων του. Το ερευνητικό ζωγραφικό ένστικτο και το καλλιεργημένο αισθητήριο του τον οδήγησαν στο να μεταχειριστεί όλες τις τεχνικές και όλα τα μέσα για την απόδοση των οραμάτων του. Μεγάλα παραδείγματα τέχνης θεωρεί την αρχαία ελληνική τέχνη, ιδιαίτερα την αγγειογραφία και τις επιτύμβιες στήλες, τη βυζαντινή αιογραφία και το έργο των Θεόφιλου, Διαμαντόπουλου, Τσαρούχη και του δασκάλου του Μόραλη. Ο κόσμος των εικόνων του χαρακτηρίζεται από την ενότητα και τη συνέπεια, τόσο του ύφους της πλαστικής του γραφής όσο και από την ατέρμονη διάθεσή του να ζωγραφίζει τον άνθρωπο. Ο Φασιανός συχνά αναφέρεται στον μεγάλο σπάντα της ελληνικής ζωγραφικής Γιάννη Τσαρούχη και σε ένα από τα κείμενά του μνημονεύει: «Πρωτόμω των τέχνη των φωτών και των αγράμματος». Είχε πει ο Τσαρούχης. Αυτοί δίνουν

τον πολιτισμό. Είναι η αρχή των πάντων. Ας ζούμε λοιπόν με τις αρχικές ρίζες, γιατί είναι πάντα πολύ πιο κοντά στην αλήθεια της φύσης και της ζωής».

Ένας παθιασμένος εραστής του χρώματος

Ο Φασιανός, παθιασμένος εραστής του χρώματος, δημιουργεί μονοχρωματικούς πίνακες υμνώντας την καθημερινή ζωή. Χρησιμοποιεί το χρώμα, μπλε ή κόκκινο, καθαρό και αδιαβόητο πάνω στη λευκή επιφάνεια. Δημιουργεί μια δισδιάστατη ζωγραφική έκφραση, η οποία θέλει να είναι αληθινή και όχι αλθθαφάνης. Εξυ αδιαβόητου χρώματος φτάνει στο πλάσιμο με τόνους-ημίτονια και αρμογές. Και από το ύψος και το πλάτος φτάνει στο βάθος. Το φως θαρρεί ότι χτυπά τη σκιά, σαν να πρόκειται για το φως του ήλιου. Λερώνει το ατόφιο χρώμα και δημιουργεί μια ζωγραφική στο φως και στη διάφανη σκιά, δημιουργώντας νέες πλαστικές αξίες. Οι ανθρωποκεντρικές μορφές των έργων του, από το 1960 έως και σήμερα, ζυμωμένες με τη μνήμη άλλων κυκλαδικών ειδωλίων και άλλων των μορφών των κλασικών ερυθρόμορφων και μελανόμορφων αγγείων, αποκτούν ένα άλλο, μυστικό νόημα, αρκεί να κρατήσεις σωστά το κάτοτρο αντίκρου τους. Η αίσθηση της ελευθερίας είναι κυρίαρχη στον ζωγραφικό και χαρακτικό του κόσμο και όπως ο ίδιος γράφει «θέλω να είμαι ελεύθερος. Ζηλεύω τους παλαιούς ανθρώπους που η ζωή τους ήταν απλή». Ο έρωτας είναι κυρίαρχος στον οραματικό του κόσμο, τροφοδοτεί και εμπυκώνει τη δημιουργική του δράση, δίνοντας μια άλλη πνοή στην καθημερινότητα. Ο Φασιανός ζει τη μέθη της ζωής και αποκαλύπτει εκείνη την αλήθεια της που δίνει άλλη διάσταση στην ύπαρξή μας. Έτσι, μπροστά στο πέλαγος της ζωής έχει τη δική του στάση, το δικό του πρότυπο αξιών, αφού τα κείμενά του άλλοτε λειτούργουν ως εξομολόγηση και άλλοτε ως διδασκαλία, φανερώνοντας τους αποσταγμένους του στοχασμούς. Τη δική του πνευματική συγκρότηση και τη δική του ήθικη διαύγεια. Τα κείμενά του είναι πλούσια σε κοινωνιολογικές παρατηρήσεις και ψυχολογικές εξηγήσεις. Διακρίνονται από την εμπειρία και τη σαφήνεια, τις εύστοχες αναφορές στο χθες, τις στέρρες και μελετημένες κρίσεις τις συναισθηματικές εξάρσεις αλλά και την ποιητική τους πνοή. Ο Φασιανός αποδέχεται ως νυξίδα της καλλιτεχνικής και πνευματικής του δράσης την αρχαία ελληνική σκέψη και η ιστορική του ευρυμάθεια διαποτίζει το έργο του. Είναι ο σταλάντευτος υποστηρικτής του μέτρου και της σωφροσύνης, αφού με ευθυκρισία και αυτοεμπιστοσύνη, με λογισμό και δράση, όλα αυτά τα χρόνια συνεχώς μας κάνει κοινωνούς της μεγάλης του δημιουργίας.

